

HROTSUITHA

VIRGO ET MONIALIS GANDERSHEIMENSIS IN GERMANIA, ORDINIS S. BENEDICTI.

NOTITIA HISTORICA IN HROTSUITHAM.

(Ex Meibomio Seniori.)

Laurentius Humfredus, Anglus, qui aliquandiu, A religionis causa, in Germania exsulavit, *Roswitham*, poetriam, patriæ suæ vindicare satagit. Vult enim fuisse filiam Hederici, regis Northumbrorum, ex Bregsinda uxore, alio nomine vocatam Hildam, quæ in cœnobiis Britannicæ et Gallicæ annos tres et triginta peregerit, femina clarissima et doctissima. Verum temporibus decipitur, testesque alias sunt Georgius Fabricius, *Originum Saxon* lib. II, et Henricus Bodo, *Chron. Gandersh.* ms., Roswitham Saxonici generis puellam fuisse. Sunt qui eam confundunt cum Roswitha, Gandersheimensi abbatissa quartâ (Bruschius Rodes *Windam* vocat), quæ Christianæ tertiæ, fundatoris Ludolfi filix, in regimine monasterii successit, sed et hi temporibus falluntur. De Roswitha abbatissa Chronicon cœnobii S. Michaelis apud Hildessam in hunc modum loquitur: *Walbertus, septimus episcopus Hildesheimensis, post Christinam, Gandersheimensem abbatissam defunctam, Roswitham ibidem in regimen intromisit, quæ cæteris excellentior in logica et rhetorica existit, ut ejus libri et scriptura testantur; composuit namque librum logicæ valde insignem.* De eadem Nicolaus Selneccerus, theologus, *Pædagogicæ* parte I, titulo *De usuris*, hæc scribit: *De Roswitha abbatissa, filia regis Græciæ, ut fertur, dicitur quod diabolo schedulam, qua puer quidam sanguine suo scripta se ei obligaverat, extorserit.* Nostra poetria, Roswitha, in Gandersheimensi cœnobio instituta est ab adolescentia, quod præfatione in historiam beatæ virginis Mariæ ipsa testatur verbis sequentibus: *Unde, clam cunctis, et quasi furtim, nunc in componendis sola desudando, nunc male composita destruendo, satagebam, juxta meum posse, licet minime necessarium, aliquem tamen conficere textum ex sententiis Scripturarum, quas intra aream Gandersheimensis collegeram cœnobii, primo sapientissimæ atque benignissimæ Rikardis magistræ, aliarumque suæ vicis instruente magisterio; deinde prona favente clementiæ regis indolis Gerbergæ, cujus nunc subdor dominio abbatix, quæ ætate minor, sed, ut imperialem decebat neptem, scientia prorectior, aliquot auctores, quos ipsa prior a sapien-*

tissimis didicit, me admodum erudit. Hæc ibi. Ex quibus verbis colligere licet, Richardam primo, deinde Gerbergam, Roswithæ magistras fuisse, quibus ipsa mox in eodem munere successerit. Fuisse ibidem etiam prælectiones et exercitia theologica, ex scriptis Roswithæ patet. Etenim multa ex Scripturis eleganter profert, et in præfatione quam diximus, protestatur se immatura hac ætate quædam ex apocryphis desumpsisse ex ignorantia, quæ, licet dubia sint, tamen boni consulenda censet.

Nobilissimus Martinus Fridericus Seidelius, consiliarius Brandenburgicus, cum icones et elogia virorum aliquot præstantium, qui multum studiis consiliisque suis Marchiam juverunt et illustrarunt, B publicasset, illis Hroswidæ nostræ sanctimonialis in Gandersheim effigiem inseruit, vocatque Helenam a Rossow, cujus nobilis familiæ hodieque plures supersunt. [H. MEIBOM. JUNIOR.]

Opera Roswithæ Trithemius, lib. De viris illustribus Germanicæ, hoc ordine recenset. *Rosvida, monasterii Gandersheimensis in Saxonia sanctimonialis virgo, nobilis, ordinis divi Patris Benedicti, in divinis Scripturis studiosa et erudita, sæculariumque litterarum disciplinis probe imbuta, ingenio præstans et clara eloquio nec minus conversatione quam eruditione insignis, scripsit tam metro quam prosa multa præclara opuscula, quibus sexum ingenio superans, nomen suum cum ingenti gloria transmisit ad posteror. Ex his ego legi subjecta:*

C Ad Gerbergam abbatissam heroico carmine *De vita et conversatione intemeratæ Dei genitricis et virginis Mariæ* librum unum.

De Ascensione Domini eodem carmine L. I.

De S. Gangolfo L. I.

De passione S. Pelagii martyris, his temporibus in Corduba passi, L. I.

De lapsu Theophili, Vice Domini, et ejus pœnitentia, L. I.

De lapsu cujusdam juvenis, per S. Basilium conversi L. I.

De passione S. Dionysii, episcopi et martyris, L. I.

De passione S. Agnetæ virginis L. I.

Omnia prædicta eleganti carmine heroico compo-

suit. Scripsit præterea sex comædias, imitata Terentium, quarum prima inscribitur :

Conversio Gallicani principis, passionem includens Joannis et Pauli martyrum.

Secunda est de passione Agapis, Chionicæ et Hirencæ virginum.

Tertia, de resuscitatione Callimachi et Drusianæ per S. Joannem.

Quarta, de lapsu et conversione Mariæ, neptis Abrahamæ eremitæ.

Quinta inscribitur conversio Thaidæ, meretricis.

Sexta passionem recitat sanctarum virginum Fidei, Spei et Charitatis.

Scripsit etiam metricæ :

Gesta Ottonis imperatoris, L. I.

Epigrammatum diversorum L. I, et quasdam non inelegantes epistolas.

Cætera quæ composuit ad notitiam nostræ lectionis non venerunt. Claruit temporibus Ottonis primi et secundi, clarissimorum imp.

Hactenus Tritheimius, cujus verba repetit Bibliotheca Gesneri, addens, Roswitham Græcæ linguæ

notitiam habuisse. Henricus Bodo, monachus Clusensis, in Chron. Gaudersheim. ms., meminit poematis Roswithæ de fundatione monasterii Gaudersheimensis, cui præmiserit Vitas pontificum, Anastasii et Innocentii, patronorum. Verum hoc lucem nondum vidit. Quæ a Tritheimio commemorata diximus, primus evulgavit Conradus Celtes, Protucius Francus, an. 1501. Retinuit autem scriptionem mediæ ætatis scriptoribus usitatam, quibus nomina Rudolfus, Rutbertus Ramwardus et similia, in initio aspirare familiare fuit, cujus etiam meminit Aventinus Annalium lib. 1, in nomenclatura operi præfixa. Panegyricum de laudibus Ottonis Magni confecit hortatu Gerburgæ abbatissæ, ut testatur in præfatione; in secundo carmine præliminari innuit, Ottonem secundum imp. poema ipsum videre desiderasse. Dictio est tolerabilis, sæculum quo vixit redolens: in prosodiam plurimum peccavit, quod sexui condonandum est.

AD HROTSUITHÆ OPERA PROLEGOMENA.

(Ex editione Henrici Leonardi Schurzfleischii anno 1707 Vitembergæ Saxonum data.)

EPISTOLA DEDICATORIA.

Reverendissimæ serenissimæque principi ac dominæ, dominæ HENRICÆ CHRISTINÆ, Brunsvicensium et Lunæburgensium duci, S. R. I. cænobii Gaudesheimensis abbatissæ principali dignitate auctæ, etc., etc.

Offero demisse et obedienter trado, quæ serenitati tuæ omni jure debentur, opera Hrotsuithæ virginis illustri loco natæ, et in antiquissimo S. R. I. propter Gandam fl. cænobio, cui summa cum abbatissæ auctoritate serenitas tua præest, religiosissimæ quondam sacerdotis. Quæ cum multa oratione, prosa versibusque conscripta reliquit, tum cænobium a Ludolpho M. Saxonum duce conditum, et religionibus majorum tuorum consecratum, summa pietatis et doctrinæ laude, illo præsertim Augustorum Ottonum sæculo maximopere illustravit, famaue ingenii, quod in ea eluxit, optimi omnes prope Europæ regiones, et inter eas Germaniam præcipue et Saxoniam, in qua alta et educata est, mirifice implevit. Virgo sanctissima, viris utique Græce Latineque, ut tempora illa ferebant, doctissimis anteposenda, et eo majori laude digna, quo rarior per ea tempora eruditio fuit, quibus scribendi ornatum et verbis et sententiis comprobavit; et, quamvis non optimum semper dicendi genus expresserit, tamen, ut diserta erat, primum inter omnes locum tenuit, qui sæculo minus eleganti litterarum elegantia studuerunt. Quare veteres emendatosque scriptores, tam soluta quam astricta oratione insignes, legit religiosa sacerdos Hrotsuitha, et imitandos sibi proposuit, magnamque verborum copiam ad Latini sermonis apparatus attulit, et disciplinas veterum perscrutata est, ut varietate scribendi solertiam animi commendaret. Itaque ad divinam humanamque sapientiam, quæ omnium bonarum artium mater est, laborem operamque contulit, et certo confirmatoque animo hanc viam et rationem inivit, nec modo artes ingenuas non probro sibi duxit, sed etiam multa illarum ornamenta comparavit, haud quippe ignara, neminem sine sapientiæ studiis proficere ad doctrinæ laudem posse. Adeo verum est, quod Cicero scripsit, neminem sine philosophia, quæ argumenta ad inveniendum et confirmandum præbet, suas digne partes tueri. Percurrit ergo omnes disciplinas et artes, tum inter geometras versata, lineas duxit, ac sonorum varietates atque intervalla accurate cognovit. Præterea poetarum fabulas ad vitæ usum accomodavit, eaque de causa scitissimas Terentii comædias evoluit, et, delectu habito, ad pietatis regulas redegit. Nililosecius studium in antiquitate posuit, et mores veterum atque historiam sacram pariter ac profanam perquisivit sedulo et perspexit. Quare una illa sæculo post Christum natum decimo, imprimis digna visa est, quæ maximi et Augustissimi imperatoris Ottonis I Vitam et res ab eo gestas litteris mandaret, ut vel hoc argumento viris, quos illæ partes decent, doctrinæ adjumentis præstaret, nomenque ab injuriis temporum et oblivione posteritatis vindicaret. Hæc vero tanta et tam inusitata Hrotsuithæ ornamenta in cænobio quod serenitas tua sapientissime nostra memoria moderatur, cura et vigiliis Hrotsuithæ elaborata, jure quodam ad serenitatem tuam pertinent, quæ divinas humanasque artes etiam nunc fovet; et, quemadmodum magni nominis antistita, Gerburgis II, in media sæculi barbarie, litterarum studia bonasque artes ab interitu et exitio asseruit, sic reverendissima serenitas tua pariter cum reverendissimis serenissimisque curarum principalium sociabus ducibus, decanissa; Maria Elisabetha, Megapolitana duce et canonissa; Eleonora, Brunswicensium ac Lunæburgensium duce, benigne liberaliterque ad hunc diem usque tuetur, et beneficiis ornat ac munifice conservat, gloriamque transmittit ad posteros, qui divinas atque excelcissimas virtutes serenitatis tuæ, dum erunt homines, ultro et constanter prædicabunt. Ego quidem in religione votorum, quæ pro tua R. serenitate ad Deum facienda sunt, conquiesco, et laudes tuas, supra quam a me aut dici aut cogitari pos-